RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa,

XI.503.2.2016.ACh

Pan
Adam LIPIŃSKI
Pełnomocnik Rządu
ds. Społeczeństwa Obywatelskiego
i Równego Traktowania
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Al. Ujazdowskie 1/3
00-583 Warszawa

W nawiązaniu do rozmowy podczas spotkania w dniu 11 kwietnia br. pragnę przedstawić Panu Pełnomocnikowi obecny stan prac prowadzonych na forum ONZ w sprawie przygotowania projektu konwencji o prawach osób starszych, jak również istotne elementy debaty publicznej prowadzonej w tym zakresie w Polsce. Inicjatywy te mają znaczenie w kontekście obserwowanych przeze mnie **szczególnych problemów związanych z przestrzeganiem podstawowych praw osób starszych oraz realizacją zasady równego traktowania bez względu na wiek. Należy przy tym zaznaczyć, że skala zjawiska będzie narastać wraz ze starzeniem się społeczeństwa, o ile nie podejmiemy niezwłocznych działań zaradczych.**

W pierwszej kolejności chciałbym zwrócić uwagę na **podstawowe dane statystyczne.** Demograficzne starzenie się ludności jest obserwowane zarówno w skali globalnej, jak i krajowej. Prognozy Głównego Urzędu Statystycznego i Eurostatu dotyczące Polski wskazują, że liczba osób starszych systematycznie wzrasta: w 2014 r. liczba osób w wieku 60 lat i więcej wynosiła 8,5 mln, co stanowiło 22% z 38,5 mln ludności Polski. Już **w roku 2020 osoby starsze będą stanowić prawie 25% naszego społeczeństwa, a w 2050 r. ich udział wzrośnie do ponad 40%**. Zmiany te związane są z wydłużaniem się prognozowanego czasu życia oraz zmniejszającą się liczbą urodzeń. Warto też przyjrzeć się zróżnicowaniu w samej grupie osób starszych. Liczba osób w wieku 60-64 (najliczniejsza wśród osób starszych) w okresie ostatnich 25 lat wzrosła o blisko połowę i w 2014 r. osiągnęła odsetek 6,9 % wszystkich obywateli. Podobnie liczba osób w wieku 80 lat i

więcej podwoiła się i w 2014 r. wyniosła 1 529 tys. osób, co stanowi już 4% ogółu ludności Polski. Należy podkreślić, że jest to zwiększająca się grupa osób charakteryzujących się innymi potrzebami i uwarunkowaniami niż osoby znajdujące się u progu starości. Populacja osób 80+ zacznie wyraźnie zwiększać się od 2025 r. w związku z wchodzeniem w tę fazę życia osób urodzonych po II wojnie światowej.

Dane dotyczące czynników pozytywnych, wpływających na wydłużanie się życia w dobrym zdrowiu (np. zwiększająca się liczba osób z wykształceniem ponadpodstawowym, które wpływa korzystnie na upowszechnianie się nawyków prozdrowotnych, czy poprawa zwyczajów żywieniowych), dają podstawy do ostrożnego optymizmu, jednakże lista czynników, które mogą przyczyniać się do osłabiania kondycji osób w starszym wieku, ich wykluczenia społecznego, jak również do wcześniejszego zgonu, jest znacznie dłuższa. Dostępne są także dane statystyczne dotyczące zdrowia osób starszych i przypadłości zdrowotnych, które są ich udziałem. Według danych Eurostatu, **co druga osoba w wieku 60 lat i więcej w Polsce doświadcza różnych ograniczeń w wykonywaniu codziennych czynności**. O skali potrzeb może świadczyć fakt, że blisko **45% spośród osób w wieku 65 lat i więcej mających kłopot z samodzielną realizacją najprostszych codziennych czynności, musi radzić sobie sama, ponieważ nie ma żadnej pomocy**. Wraz z wiekiem zwiększa się ponadto intensywność korzystania z usług opieki zdrowotnej. Dodatkowo **współczynnik opieki nad rodzicami**, wskazujący liczbę osób w wieku 85+ przypadającą na 100 osób w wieku 50-64 lata, **wzrośnie z 8 w 2013 r. do 38 w 2050 r.** Przyśpieszenie wzrostu tego wskaźnika będzie miało miejsce około 2030 r.

Znalezienie odpowiedzi na pytanie o godną starość, wynikające m.in. z przedstawionych danych, wymaga od rządzących wysiłku koniecznego dla rozwinięcia strategii i reform na miarę aktualnych wyzwań cywilizacyjnych.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich doceniam starania podejmowane w tym celu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Niemniej w mojej opinii są one niewystarczające. *Założenia długofalowej polityki senioralnej na lata 2016-2020*, przyjęte na mocy uchwały Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. (M.P. z 2014 r., poz. 238), oraz programy rządowe ASOS i Senior+ w obecnym kształcie umożliwiają podjęcie potrzebnych działań aktywnym samorządom i organizacjom pozarządowym. **Działania te odnoszą się jednak tylko do wycinka całego spektrum potrzeb**. Dodatkowo, konsekwencją przyjętej metody działania jest to, że **osoby starsze mieszkające w gminach mniej zaangażowanych, często są pozostawione bez koniecznego wsparcia**.

Z wielkim zainteresowaniem oczekiwałem na pierwszą informację Rady Ministrów o sytuacji osób starszych, do której corocznego przygotowania obliguje ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz.U. poz. 1705), w tym zwłaszcza w części będącej realizacją art. 5 ust. 2 pkt 11 ustawy, tj. równe traktowanie i przeciwdziałanie

dyskryminacji ze względu na wiek. Z perspektywy Rzecznika wzrost świadomości społecznej w zakresie natury zjawisk odnoszących się do dyskryminacji seniorów jest niezwykle istotny. Niestety, **przedstawiona informacja za rok 2015, choć stanowi ważne kompendium wiedzy, to ilustruje sytuację osób starszych z minimalną dozą refleksji w kwestii spraw dyskryminacyjnych**. Zawiera ona bowiem wyniki badań CBOS z 2016 r. na temat subiektywnego poczucia dyskryminacji ze strony osób starszych (jest ono stosunkowo niskie; należy zaznaczyć, że w tym badaniu pytano o ogólne doświadczenie dyskryminacji w wybranych obszarach, bez wskazywania konkretnych zachowań o charakterze dyskryminacyjnym, co mogło mieć wpływ na wyniki badania), informację o 15 sprawach, które wpłynęły do Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania w 2015 r., których część jednak nie dotyczyła dyskryminacji, jak również cały pakiet informacji na temat przepisów antydyskryminacyjnych zawartych w prawie pracy. Biorąc pod uwagę, że **pojęcie dyskryminacji pozostaje dla większości społeczeństwa abstrakcyjne** i – jak wskazują wyniki badania jakościowego dotyczącego wsparcia osób starszych w miejscu zamieszkania[1] – rozumiane jest jedynie jako aktywne wykluczanie i poniżanie osób starszych, brakuje pogłębionej analizy i badań opartych na konkretnych przykładach, które poszerzyłyby wiedzę o faktycznej skali dyskryminacji tej grupy społecznej. W reprezentatywnym badaniu dotyczącym świadomości prawnej w zakresie równego traktowania, zleconym przeze mnie pod koniec 2016 r., liczba osób, które nie dostrzegają dyskryminacji w zwolnieniu pracownika jedynie ze względu na osiągnięcie wieku emerytalnego jest bliskie 40%, natomiast fakt, że dyskryminacja na rynku pracy – także ze względu na wiek – jest zakazana przez prawo, jest znany tylko 33% społeczeństwa[2]. To zestawienie pokazuje, że **nie można poprzestawać na relacjonowaniu istniejących przepisów prawa antydyskryminacyjnego, ale należy podjąć działania mające na celu poprawę stanu świadomości prawnej w tym zakresie, która może się przyczynić do realizacji zasady równego traktowania w praktyce**[3].

Co więcej, jednym z tematów podjętych w ramach Krajowego Programu na Rzecz Równego Traktowania był dostęp do badań profilaktycznych ze względu na przekroczenie limitu wiekowego. Z analizy informacji na temat realizacji Programu wynika, że stanowiska Ministerstwa Zdrowia oraz NFZ są rozbieżne w kwestii stosowania limitów

---

[1] Zob. raport RPO: *Dostępność wsparcia środowiskowego dla osób starszych w perspektywie przedstawicieli gmin województwa dolnośląskiego. Analiza i zalecenia*, Warszawa 2016 r.

[2] Zob. *Świadomość prawna w kontekście równego traktowania 2016. Raport dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich* - https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/%C5%9Awiadomo%C5%9B%C4%87%20prawna%20w%20kontek%C5%9Bcie%20r%C3%B3wnego%20traktowania%20-%20Raport%20Kantar%20Public%20dla%20Biura%20Rzecznika%20Praw%20Obywatelskich%20%281%29.pdf.

[3] Interesujące byłoby np. pytanie o to, jaki odsetek pracodawców – zgodnie z przepisami antydyskryminacyjnymi z Kodeksu pracy – faktycznie skutecznie informuje pracowników o przysługujących im prawach, lub też ile osób w wieku przedemerytalnym doświadcza presji ze strony otoczenia w kwestii wcześniejszego przejścia na emeryturę, czy ile osób w wieku 50+ poszukujących pracy zetknęło się z informacją, że potencjalny pracodawca z różnych względów poszukuje młodszego pracownika.

wiekowych w dostępie do badań profilaktycznych. Ministerstwo Zdrowia w swojej informacji wskazało, że limity wiekowe są jedynie orientacyjne, a decyzje w indywidualnych przypadkach w zakresie kierowania na odpowiednie badania podejmuje lekarz. W informacji przekazanej przez NFZ podtrzymana została zasadność określenia limitów wiekowych. Wyjaśnienia wymaga, czy w przypadku skierowania na określone badania pacjenta, który przekroczył określony limit wiekowy, realizacja badania będzie refundowana ze środków NFZ, a jeżeli nie, to czy podstawą odmowy jest jedynie wiek pacjenta. W przypadku obowiązywania limitów wiekowych istotne byłoby ustalenie, jaka jest szacunkowa liczba pacjentów, którzy mimo wskazań do zlecenia określonych badań, nie uzyskali skierowania ze względu na przekroczony wiek i ryzyko braku refundacji kosztów.

Powyższe i inne analizy, sprawy wpływające do Rzecznika oraz prowadzone badania, wskazują na występowanie zarówno dyskryminacji bezpośredniej, jak i pośredniej, przejawiającej się m.in. w nieadekwatnym do potrzeb systemie wsparcia osób starszych. Taka dyskryminacja ma miejsce także w dostępie do usług medycznych specyficznych dla wieku starszego, kiedy to ze względu na rosnącą liczbę osób starszych, a zbyt wolno rosnącą liczbę lekarzy o określonych specjalizacjach (np. geriatrów, okulistów wykonujących zabiegi usunięcia jaskry), czas oczekiwania na opiekę medyczną wydłuża się w porównaniu do czasu oczekiwania na zabiegi medyczne mniej skorelowane z wiekiem pacjenta. Innym, szczegółowym przykładem dyskryminacji osób starszych, są odnotowane przez Urząd Regulacji Energetyki przypadki stosowania przez sprzedawców energii elektrycznej nagannych technik marketingowych. Nadużycia przejawiają się nie tylko w braku pełnej informacji co do skutków ewentualnej transakcji, ale także poprzez stosowaną w umowach małą czcionkę, która stanowi dodatkową barierę dla osób starszych o słabszym wzroku. Osoby starsze rzadziej niż inni dysponują dostępem do Internetu i umiejętnością sprawnego wyszukiwania potrzebnych informacji, dzięki którym mogłyby zweryfikować ofertę handlową. Podobne nadużycia zidentyfikował także Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który zwrócił uwagę na niedozwolone postanowienia umowne we wzorcach umów zawieranych przez przedsiębiorców organizujących sprzedaż poza siedzibą swojej firmy.

Przykłady te, odnoszące się do najbardziej podstawowych potrzeb osób starszych, ilustrują konieczność szerokiego i systemowego podejścia do przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na wiek, jak również wskazują na **niedostatek analiz ze strony organów rządowych pod kątem sprawdzania, czy prowadzone działania uwzględniają potrzeby osób starszych w równym stopniu, co pokoleń młodszych**.

W związku z powyższym jestem przekonany, że zachodzi potrzeba wzmocnienia ochrony praw osób starszych w postaci konwencji, która – stanowiąc zbiór norm

i wprowadzając mechanizmy zapewniające włączenie społeczne osób starszych – mobilizowałaby do wprowadzania nowatorskich, systemowych rozwiązań na poziomie administracji państwowej i samorządowej. Zainteresowanie tym projektem, a w przyszłości przyjęcie takiej konwencji stanowiłoby jasny komunikat zarówno dla całego społeczeństwa, jak i środowisk seniorskich, o uznaniu wagi potrzeb osób starszych oraz ułatwiłoby skuteczne podejmowanie wyzwań. Prowadzona w tym kontekście debata pozwala także odejść od perspektywy praw socjalnych, które mogą implikować paternalizm względem zależnych osób starszych, na rzecz ujmowania praw seniorów jako podstawowych praw człowieka.

Nadal szerokie przyzwolenie na niewidoczność potrzeb osób starszych oraz dane demograficzne w sposób klarowny pokazują, że dalsze miękkie podejście do spraw starzejącego się społeczeństwa może przynieść w efekcie kryzys humanitarny, w postaci coraz liczniejszej grupy samotnych i niesamodzielnych osób starszych, niedysponujących wystarczającymi zasobami i pozbawionych podstawowej pomocy.

W związku z powyższym od 2012 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zabiega o wprowadzenie całościowej polityki senioralnej w Polsce. Osobiście zwróciłem się do Pani Elżbiety Rafalskiej, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w sprawie kluczowych zagadnień dla systemowego podejścia do omawianej problematyki, tj. **stanowiska Polski w sprawie opracowania i przyjęcia konwencji ONZ o prawach osób starszych oraz planów związanych z wdrożeniem całościowej polityki senioralnej na poziomie krajowym i regionalnym**[4].

Otrzymana odpowiedź nie była niestety w pełni satysfakcjonująca[5]. Przedstawione działania stanowiły w mojej opinii jedynie **elementy polityki senioralnej**, co wskazuje na potrzebę dopracowania kompleksowego ujęcia omawianych zagadnień. **Zdystansowane stanowisko Minister wobec opracowania nowej konwencji o prawach osób starszych** – utrzymujące, że obecne prawo międzynarodowe chroni osoby starsze w równym stopniu co pozostałe osoby – **pozwala na konkluzję, że resort, mimo swojego zaangażowania, nie dostrzega skali i zakresu wykluczenia osób starszych w społeczeństwie i trudności oraz barier związanych nie tylko z możliwą niepełnosprawnością, ale również z uwarunkowaniami charakterystycznymi dla podeszłego wieku**, jakimi w większym stopniu staje się izolacja społeczna, faktyczne osamotnienie i trudność w dotarciu do oferowanego wsparcia. Te uwarunkowania wymagają dodatkowych mechanizmów wyrównujących szanse udziału w życiu społecznym i korzystania z przysługujących praw na miarę indywidualnych możliwości. Wyniki badania społecznego w województwie

[4] Pismo z dnia 31 marca 2016 r., przesłane również do wiadomości Pana Wojciecha Kaczmarczyka, ówczesnego Pełnomocnika Rządu ds. Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania.
[5] Pismo przekazane do wiadomości Pełnomocnika Rządu ds. Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania w dniu 3 czerwca 2016 r.

dolnośląskim, opisane w załączonym raporcie, wskazują, że według decydentów w gminach i kierowników ośrodków pomocy społecznej oferowane usługi opiekuńcze są najtrudniej dostępne dla osób starszych i niepełnosprawnych, czyli dla tych dla których są przygotowywane. To ilustruje wyzwania w realizacji faktycznego wsparcia.

W dniu 22 maja 2017 r. **ponowiłem pytanie do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej o przygotowanie i wdrożenie krajowej strategii względem starzejącego się społeczeństwa, określającej konkretne cele, jak również instytucje odpowiedzialne za ich implementację**. Przekazuję uprzejmie w załączeniu kopię tego wystąpienia. Liczę, że uzyskana odpowiedź wzmocni nas – jako osoby działające na rzecz równego traktowania – w przekonaniu, że potrzeby grupy szczególnie narażonej na dyskryminację zostaną lepiej zaspokojone.

Pozwolę sobie także krótko przedstawić Panu Pełnomocnikowi **tło i dotychczasowe działania podejmowane w tym celu na arenie światowej i europejskiej**.

Do najistotniejszych dokumentów należy Międzynarodowy Plan Działań w sprawie Starzenia się, uchwalony na Pierwszym Światowym Zgromadzeniu w sprawie Starzenia przez ONZ w Wiedniu w 1982 r. W 1991 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło rezolucję nr 46/91 w sprawie Zasad Działania na Rzecz Osób Starszych, wskazującą na **potrzebę uwzględniania w krajowych planach na rzecz seniorów zasad: niezależności, uczestnictwa, opieki, samorealizacji i godności.** Następnie w 2002 r. w Madrycie, podczas Drugiego Światowego Zgromadzenia w sprawie Starzenia, przyjęto Międzynarodowy Plan Działań w sprawie Starzenia i Deklarację Polityczną, tzw. Plan Madrycki – MIPAA/RIS.

Również na poziomie europejskim kwestie praw osób starszych znajdują swoje odzwierciedlenie w przyjmowanych dokumentach. Rada Europy podkreśliła w zrewidowanej w 1996 r. Europejskiej Karcie Społecznej (art. 23) prawo osób starszych do ochrony socjalnej, której celem jest umożliwienie pozostania pełnoprawnymi członkami społeczeństwa tak długo, jak to możliwe, poprzez zapewnienie odpowiednich zasobów, informacji o usługach i ułatwieniach, umożliwienie wyboru sposobu życia, zapewnienie mieszkań dostosowanych do potrzeb, opieki medycznej, a osobom przebywającym w domu opieki – stosownego wsparcia z poszanowaniem ich prywatności. W 2014 r. przyjęty został natomiast kompleksowy dokument Rady Europy poświęcony prawom osób starszych, tj. Rekomendacja Komitetu Ministrów dla Państw Członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych (CM/Rec(2014)2). Rekomendacja zawiera mechanizm sprawdzający realizację zaleceń w postaci 5-letniego przeglądu stanu ich wdrożenia. Najbliższy przypada na 2019 r.

Sprawa konwencji praw osób starszych stanowi temat poruszany na forum ONZ. Obecnie trwają prace mające na celu ustanowienie nowych ram prawa międzynarodowego

odnoszącego się *stricte* do praw osób starszych. Zgromadzenie Ogólne ONZ powołało grupę roboczą – *Open-Ended Working Group on Ageing* (dalej: OEWG) w 2010 roku, a w 2012 roku powierzyło jej przygotowanie projektu elementów międzynarodowego aktu prawnego dotyczącego praw osób starszych (na mocy rezolucji 67/139). W kontekście globalnym, w świetle dotychczasowych analiz ONZ, niektóre specyficzne kwestie nie zostały dotąd ujęte w prawie międzynarodowym. Należą do nich m.in. opieka długoterminowa, czy kwestie dotyczące końcowej fazy życia. Istotną zmianą, do której przyczyniły się prace OEWG jest również przesunięcie akcentów dyskusji ze spraw socjalnych i medycznych w kierunku podejścia opartego na prawach człowieka. Podczas 6. sesji (czerwiec 2015 r.), przewodniczący OEWG wydał oświadczenie wskazujące, że pomimo braku konsensusu państw w sprawie przyjęcia nowej konwencji, OEWG przygotuje jej elementy i roześle je wśród państw członkowskich do końca czerwca 2016 roku. Ta zapowiedź nie została zrealizowana, jednak podczas kolejnej, 7. sesji w grudniu 2016 r., dyskusja była kontynuowana. Należy odnotować, że zaprezentowane wówczas stanowisko Unii Europejskiej, wcześniej mocno zdystansowane do koncepcji konwencji, przybrało znaczenie bardziej przychylny kurs względem tej inicjatywy. Kolejne posiedzenia OEWG będą poświęcone konkretnym obszarom, które powinny mieć swoje odzwierciedlenie w projektowanym dokumencie międzynarodowym. Najbliższe posiedzenie OEWG zaplanowane na lipiec br. będzie dotyczyć dyskryminacji i przemocy wobec osób starszych. W ramach przygotowania do tej dyskusji przewodniczący OEWG przekazał państwom członkowskim, jak również narodowym instytucjom ochrony praw człowieka (w Polsce: Rzecznikowi Praw Obywatelskich), pytania dotyczące stanu prawnego i działań rządu w zakresie przeciwdziałania przemocy i dyskryminacji wobec osób starszych. W załączeniu przesyłam uprzejmie stanowisko, jakie w tej sprawie zaprezentowałem.

Należy ponadto odnotować, że w 2013 r. powołano Niezależnego Eksperta do spraw przestrzegania praw człowieka wobec osób starszych *(Independent Expert on the enjoyment of all human rights by older persons)*. Jego głównym zadaniem i celem działalności przewidzianej na lata 2014-2016, jest przegląd wdrożenia obowiązujących obecnie regulacji prawa międzynarodowego odnoszących się do praw osób starszych, w tym ocena wdrożenia Planu Madryckiego na poziomie krajowym. Niezależny ekspert zebrał informacje państw i krajowych instytucji praw człowieka oraz przedstawił swój raport Radzie Praw Człowieka ONZ jesienią 2016 r.[6]

Niestety Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie skorzystała z możliwości przesłania swojego wkładu do analizy Niezależnego Eksperta, wskazując, że nie wpłynęła oficjalna prośba w tej sprawie – była ona rozsyłana do potencjalnych partnerów w formie

[6] *Report of the Independent Expert on the enjoyment of all human rights by older persons*, A/HRC/33/44, 8 lipca 2016 r., https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G16/147/83/PDF/G1614783.pdf?OpenElement.

mailowej. Minister, w wymienionym wyżej piśmie, deklarowała jednak przygotowanie raportu z wdrożenia Planu Madryckiego w ramach cyklicznego przeglądu. Termin nadsyłania raportów do UNECE, europejskiej agendy ONZ prowadzącej przegląd, upłynął na jesieni 2016 r., a na liście raportów nadesłanych do analizy brakuje pozycji z Polski. Ten brak zaangażowania – wbrew zapewnieniom ze strony przedstawiciela Komisji Europejskiej, że miękkie prawo jest wdrażane a państwa europejskie współpracują w tej sprawie na arenie międzynarodowej – może zostać oceniony jako sygnał dla społeczności międzynarodowej, że **Polska nie chce być partnerem w światowych staraniach o poprawę sytuacji osób starszych**.

Niezależny Ekspert w swoim raporcie wskazała na palącą potrzebę pracy nad dokumentem międzynarodowym, odnoszącym się do praw osób starszych. Podkreśliła wariant dotyczący opracowania konwencji o prawach osób starszych.

Wymienione wyżej dokumenty oraz działania ONZ odzwierciedlają długi proces poszukiwania skutecznych rozwiązań dla właściwego zabezpieczenia praw seniorów w starzejących się społeczeństwach. Konwencja o prawach osób starszych stanowiłaby zatem nie tylko instrument wspierający działania na polu krajowym. Poparcie tej inicjatywy przez Polskę byłoby aktem solidarności z krajami rozwijającymi się, w których sytuacja osób starszych jest zdecydowanie trudniejsza. W mojej ocenie **Polska powinna skorzystać z możliwości przyjęcia aktywnej roli w globalnej dyskusji odnoszącej się do praw człowieka i wnieść swój wkład w wymianę doświadczeń na poziome międzynarodowym**. Należy przypomnieć, że **byliśmy liderem w przygotowaniu i wdrożeniu Konwencji o prawach dziecka w drugiej połowie ubiegłego stulecia. Warto powtórzyć ten sukces.** Leży to nie tylko w interesie polskich obywateli w starszym wieku, ale służy także polskiej racji stanu poprzez wzmocnienie naszego wizerunku i pozycji na arenie międzynarodowej.

Chciałbym również podkreślić znaczenie wspomnianych wcześniej tzw. działań afirmatywnych (pozytywnych), czyli wyrównywania szans uczestnictwa w życiu społecznym poprzez wprowadzanie stosownych ułatwień dla grup osób o słabszej pozycji ze względu na określone dla tej grupy uwarunkowania. W takiej sytuacji jest część osób starszych, które wraz z wiekiem tracą stopniowo swoje dotychczasowe zdolności poruszania się i percepcji, jak również charakteryzują się słabszą kondycją zdrowotną. Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r., poz. 1219), podejmowanie działań służących zapobieganiu nierównemu traktowaniu lub wyrównywaniu niedogodności związanych z nierównym traktowaniem, u podstaw których leży m.in. wiek, nie stanowi naruszenia zasady równego traktowania. Działania te są więc uzasadnione i

zgodne z obowiązującymi przepisami. Zarówno poparcie dla projektu konwencji o prawach osób starszych, jak i wdrożenie polityki senioralnej, wpisują się w ten nurt działań.

Rzecznik Praw Obywatelskich, jako organ monitorujący wdrożenie postanowień ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 1169), dostrzega jej pozytywny wpływ na wzrost świadomości społecznej odnośnie do konieczności usuwania barier, utrudniających osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym. **Pragnę przy tym podkreślić, że Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych nie ustanawia nowego katalogu praw człowieka, a jedynie adaptuje istniejące zobowiązania do potrzeb określonej grupy społecznej**. Mimo, że pełne wdrożenie standardów wynikających z tego aktu prawnego wciąż pozostaje istotnym wyzwaniem, to sama Konwencja jest potrzebnym instrumentem prawnym służącym ochronie praw osób z niepełnosprawnościami, a wraz z jej ratyfikacją różnorodne środowiska, otrzymały potrzebny impuls do działania. Takie samo znaczenie może mieć projektowana Konwencja o prawach osób starszych.

Przedstawiając powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 i art. 17b pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2017 r., poz. 958), będę wdzięczny za rozważenie przez Pana Pełnomocnika przekazanych informacji oraz odpowiednie ich uwzględnienie w toku realizowanych działań. Ogromnie liczę, że Pan Pełnomocnik podzieli moje stanowisko odnośnie do potrzeby opracowania i przyjęcia konwencji o prawach osób starszych.

Do wiadomości:

— **Pani Elżbieta Rafalska,** Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej
— **Pani Małgorzata Zwiercan,** Przewodnicząca Komisji Polityki Senioralnej Sejmu RP

Załączniki:

1. Źródła.
2. Pismo do Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 maja br. (XI.420.1.2017).
3. Raport RPO, *Dostępność wsparcia środowiskowego dla osób starszych w perspektywie przedstawicieli gmin województwa dolnośląskiego*, Warszawa 2016.
4. *Dostępność wsparcia środowiskowego dla osób starszych w perspektywie przedstawicieli gmin województwa dolnośląskiego* – najważniejsze dane i wnioski z raportu RPO (2016 r.).
5. Odpowiedzi na kwestionariusz Przewodniczącego Grupy Roboczej ONZ ds. Starzenia się (OEWG).
6. Broszura i zakładka *Za starość naszą i waszą! Rozmawiajmy o Konwencji o prawach osób starszych*.
7. Ulotka *Masz prawo do równego traktowania*.

Załącznik 1.

Źródła:

- GUS, *Prognoza ludności na lata 2008-2035*, Warszawa 2010 r. (Prognozy GUS są dostępne w internecie i zawierają dane na poziomie województw).
- GUS, *Prognoza ludności na lata 2014-2050*, Warszawa 2014 r.
- GUS, *Zdrowie osób starszych w świetle statystyki publicznej*, 19.02.2016 r.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za rok 2015*, Warszawa 2016 r.